

การเพิ่มรายได้ของชุมชนด้วยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในวิสาหกิจเพื่อสังคม:

กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษ ตำบลบ้านโต้น

อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

Increasing Community Income through Collaboration

between the Government and Private Sector in Social Enterprise:

Case Study of Organic Vegetable Cultivation in Tambon Ban Ton, Phrayeun

District, Khon Kaen Province

กนกวรรณ อัยวงศ์*

(kanokwan Auiwong)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้มี 2 ข้อ (1) เพื่อศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษ ตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น (2) เพื่อศึกษาผลของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มรายได้ของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษ ตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

การวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 7 คน ได้แก่ ภาครัฐ 1 คน ภาคเอกชน 1 คน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผักแปลงใหญ่ ตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น 5 คน ที่เลือกมาแบบเจาะจงข้อมูลที่เก็บได้มาทำการวิเคราะห์โดยอาศัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

1) ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษ ตำบลบ้านโต้น ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการตลาด การวางแผนเตรียมความพร้อมจัดหาช่องทางตลาดและการแปรรูปสินค้าด้านการผลิต การจัดอบรมให้ความรู้ตั้งแต่การเพาะปลูกตลอดจนเก็บเกี่ยวผลผลิต ด้านการจัดการ การปฏิบัติงานตามโครงสร้างบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ ด้านการเงินและการบัญชี การสนับสนุนเงินทุนเริ่มต้นและทุนสำรองหมุนเวียน การจัดอบรมทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย

*นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น 40002.

ภายใต้การดูแลของ ดร.อจิรภาส เพียรขุนทด

Master of Public Administration Local Government College Kohn Kaen University 40002.

Corresponding author: rousseau2475@gmail.com

2) ผลของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มรายได้ของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษ ตำบลบ้านโต้น ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ ด้านการจัดการ ได้แก่ การเพิ่มปริมาณผลผลิตมากขึ้นจากเดิม 2 เท่า ด้านการตลาด ได้แก่เพิ่มยอดขายมากขึ้น 2 เท่า ด้านการสร้างองค์ความรู้ ได้แก่การเรียนรู้วิธีการลดต้นทุนในการซื้อปุ๋ยราคาสูง การสื่อสารสร้างการรับรู้อย่างยั่งยืน ได้แก่การเพิ่มมูลค่าสินค้าด้วยการสร้างแบรนด์สินค้าผักปลอดสารพิษบ้านโต้น และด้านการบริหารจัดการต้นทุนได้แก่การพัฒนาต่อยอดขยายพื้นที่ในการเพาะปลูกต่อไป

คำสำคัญ: วิสาหกิจเพื่อสังคม ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ความสามารถในการเพิ่มรายได้

ABSTRACT

This research had the following objectives:(1) To study collaboration between the government and private sector in social enterprise by conducting a case study of organic vegetable cultivation in Tambon Ban Ton, Phrayeun District, Khon Kaen Province; and (2) To study the effect of public-private collaboration on raising the income of the community from organic vegetable cultivation in Tambon Ban Ton, Phrayeun District, Khon Kaen.

This research was a qualitative study. Data were collected by in-depth interviews with seven key informants, including one from the government sector, one from the private sector, and five members of the Community Enterprise Group of Tambon Ban Ton, Phrayeun District, Khon Kaen Province. This study had the following findings:

1) There was public- private collaboration during implementation of the organic vegetable cultivation in four dimensions: (1) Marketing, including planning and preparation, identifying markets, and processing raw product; (2) Production, including training to increase knowledge on vegetable cultivation and harvesting crop; (3) Management, including implementation in accordance with a structure, roles and responsibilities of enterprise group members; and (4) Finance and accounting, including funding for start-up costs, creation of a revolving loan fund, and training in balancing income and expenditures.

2)The public-private collaboration in support of the community enterprise helped strengthen the host community in the following ways: (1) Management: The enterprise was able to double the yield from the organic vegetable cultivation; (2) Marketing: Sales of product doubled; (3) Increased knowledge: Participants learned how to minimize capital costs in the purchase of fertilizer; (4) Public relations: Participants learned how to add value to the product

through branding; and (5)Capital fund management:Participants were able to expand the area for organic vegetable cultivation.

Keywords: Social enterprise; Cooperation between the public and private sectors, Earning potential

Article history: Received 27 February 2021

Revised 1 April 2021

Accepted 5 April 2021

SIMILARITY INDEX = 0.00 %

1. บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา นโยบายในการพัฒนาขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากระดับชุมชน โดยเฉพาะประชาชนชนบทส่วนใหญ่ของประเทศมีอาชีพหลักเกษตรกรรม ปัจจุบันการพัฒนา “วิสาหกิจเพื่อสังคม” (Social Enterprise) เป็นหนึ่งกลไกหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดความเข้มแข็ง วัตถุประสงค์หลักของวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาให้กับสังคม และพัฒนาชุมชนสู่การเป็นผู้ประกอบกิจการการแข่งขันทางการค้าในระดับสูง กระตุ้นระบบเศรษฐกิจฐานราก โดยประชาชนได้มีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน พัฒนาระบบกลไกการเรียนรู้ และการบริหารจัดการกลุ่มภายในชุมชนของตนให้พึ่งตนเองได้ และคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวได้อย่างยั่งยืนในปัจจุบันความคาดหวังที่จะพึ่งพาการสนับสนุนของภาครัฐฝ่ายเดียวเป็นไปได้ยาก จึงจำเป็นต้องให้ภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากเป็นการผสมผสานจุดแข็งระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนที่ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มคุณภาพในการทำงานแบบ win-win เป็นการทำงานร่วมกันทุกฝ่ายระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชน กลุ่มวิสาหกิจเพื่อสังคม (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ, 2555)

การพัฒนาประเทศไทยเข้าสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ความสำคัญของการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจเพื่อสังคม การสร้างความเข้มแข็งให้กับฐานรากในชุมชนท้องถิ่น โดยมีการบูรณาการในการขับเคลื่อนทุกภาคส่วนมุ่งพัฒนาในทุกด้าน อาทิ เกษตรกร วิสาหกิจเพื่อสังคม การท่องเที่ยว มีการบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศเป็นประเทศที่พัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคงสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจในอนาคต (กรมการพัฒนาชุมชน, 2559)

ดังนั้น ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนถือเป็นทางเลือกสำคัญในการพัฒนาประเทศในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากระดับชุมชน ในอดีตการเพาะปลูกผักของตำบลบ้านโต้นมีปัญหาเนื่องจากการ

เพาะปลูกยังใช้แนวทางแบบดั้งเดิมส่งผลให้ผลผลิตของผักไม่มีคุณภาพไม่ตรงตามความต้องการของตลาด ส่งผลให้คนในชุมชนมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายภายในครอบครัวและมีหนี้สินครัวเรือน ปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากระดับชุมชนโดยเกิดจากการบูรณาการร่วมกันในการขับเคลื่อนของภาคีเครือข่ายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ สร้างคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษ ตำบลบ้านไต้ อำเภอยะนิง จังหวัดขอนแก่น ในความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน สามารถเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษ ตำบลบ้านไต้ อำเภอยะนิง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาผลของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มรายได้ของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษ ตำบลบ้านไต้ อำเภอยะนิง จังหวัดขอนแก่น

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

2.1 นโยบายภาครัฐ

ตามนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ซึ่งมีกรมการพัฒนาชุมชนเป็นหลักในการบูรณาการไปสู่การปฏิบัติเพื่อขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลและนโยบายกระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชนกำหนดให้การพัฒนาอาชีพครัวเรือน มุ่งเน้นให้เศรษฐกิจครัวเรือนมีความมั่นคงประชาชนใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุข เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก คือ “รายได้” ภายใต้การสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมและพัฒนาเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและชุมชนมีความมั่นคงและยั่งยืน (กรมการพัฒนาชุมชน 2559)

2.2 แนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคม

แนวคิด “Social Enterprise” เป็นแนวคิดที่ทำให้เกิดความยั่งยืนทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับบริษัท เกิดเป็นธุรกิจที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน และขยายคุณค่าสู่สังคม “Social Enterprise” ถือเป็นการสร้างระบบรูปแบบที่สามารถตอบโจทย์ภาคธุรกิจได้ในแง่ของการช่วยเหลือสังคมได้อย่างยั่งยืน การส่งเสริม SE รูปแบบการทำธุรกิจสามารถสร้างภาพรวมให้ประเทศเกิดความเข้มแข็ง ถ้าสังคมมีความเข้มแข็ง ก็ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศนั้นยั่งยืนต่อไป แต่เศรษฐกิจสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภาครัฐไม่สามารถแก้ไขได้เพียงลำพัง ภาครัฐเห็นถึงความจำเป็นในการให้ภาคเอกชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีการส่งเสริมและพัฒนา “วิสาหกิจเพื่อสังคม”

และสนับสนุนสินค้าหรือบริการของ SE ทั้งกิจการที่มีขนาดเล็กและขนาดใหญ่สนใจมาทำวิสาหกิจเพื่อสังคมมากขึ้นโดยที่ทุกภาคส่วนร่วมกันทำให้เศรษฐกิจสังคมไทยเข้มแข็งไปพร้อมกัน (วันชัย ศิริชนะ 2559)

2.3 การลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

การลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน มุ่งเน้นการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน กำหนดกลไกการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการร่วมลงทุนมีมาตรการส่งเสริมภายใต้กรอบวินัยการเงินการคลังแก่โครงการร่วมลงทุนอย่างเหมาะสม รวมถึงการถ่ายทอดความรู้ไปยังหน่วยงานและบุคลากรของภาครัฐโดยเน้นนวัตกรรมความเชี่ยวชาญของเอกชน ในขณะเดียวกันหลักเกณฑ์ขั้นตอนการจัดทำโครงการร่วมลงทุนยังคงโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยคณะรัฐมนตรีซึ่งมีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายดังกล่าว รูปแบบการดำเนินโครงการในการบริการสาธารณะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของภาครัฐ โดยให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนในโครงการที่ภาครัฐเป็นเจ้าของเพื่อประหยัดต้นทุนและส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีโอกาสในการดำเนินธุรกิจมากขึ้นมุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิภาพและคุ้มค่าต่อการลงทุน ภาคประชาชนจะได้รับการบริการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ, 2555)

สรุปการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เป็นการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน มุ่งเน้นการให้บริการที่มีประสิทธิภาพคุ้มค่ากับต้นทุนมากกว่าภาครัฐจะดำเนินการเอง ทั้งนี้ การร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนสามารถก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับนวัตกรรมใหม่ เทคโนโลยีจากภาคเอกชนรวมถึงประหยัดต้นทุนของโครงการ ขณะที่ภาคเอกชนเองมีช่องทางในการดำเนินธุรกิจได้มากขึ้น นอกจากนี้ภาคประชาชนยังได้รับประโยชน์จากการบริการที่ราคาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพด้วย

2.4 การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ถือเป็นกระบวนการหนึ่งในการสร้างความมั่นคงยกระดับรายได้เรื่องอาชีพในชุมชน ทำให้กิจการอาชีพของชุมชนมีความมั่นคง มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) คือการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพตามทิศทางการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ดังนี้ 1) การส่งเสริมพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพให้มียุทธศาสตร์ความรู้และพัฒนาคนให้มีความสามารถในการดำรงชีวิตให้มีคุณค่า เช่น มีการสนับสนุนสร้างรายได้ สร้างอาชีพ 2) การสร้างชุมชนเข้มแข็งพร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เช่น การส่งเสริมผู้ประกอบการระดับชุมชน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำให้คนในสังคม ดังนี้ 1) การสร้างศักยภาพชุมชน อาทิ การส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ถูกต้องให้ชุมชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ตรงประเด็นเพื่อต่อยอดองค์ความรู้และนำไปสู่เชิงพาณิชย์ 2) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในการประกอบอาชีพระดับชุมชน การสร้างความร่วมมือร่วมกันกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาในการร่วมกัน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ

เพื่อการสร้างองค์ความรู้ในชุมชน ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการแข่งขันอย่างยั่งยืน เกี่ยวกับภาคการเกษตร ดังนี้ 1) เสริมสร้างฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน 2) สร้างองค์ความรู้ในการถ่ายทอดเชิงวิชาการสร้างนวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมเพื่อสนับสนุนการผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าทางเกษตรให้มีความปลอดภัย 3) ยกระดับมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่มีความเป็นมาตรฐานสากลสอดคล้องกับความต้องการของตลาด 4) เสริมสร้างขีดความสามารถการผลิตสินค้าได้แก่ เสริมสร้างศักยภาพของสถาบันเกษตรกรในการรวมกลุ่มด้านการผลิตโดยภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนด้านปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นและเชื่อมโยงกับศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ ในพื้นที่สามารถยกระดับมาตรฐานการผลิต การแปรรูป การตลาดและการบริหารจัดการ การสนับสนุนการเพิ่มรายได้จากอาชีพนอกภาคเกษตร เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2559)

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณภา จิตินานนท์ (2556) ศึกษารูปแบบการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผา มอญโบราณเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการดำเนินงานดำเนินต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานในปัจจุบันของวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผา มอญโบราณและศึกษาแบบดำเนินงานและลักษณะการในปัจจุบันตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินกิจการเครื่องปั้นดินเผาของวิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผา มอญโบราณปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานวิสาหกิจเครื่องปั้นดินเผา พบว่ากลุ่มตัวอย่างประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ด้านการผลิต การตลาด การเงินและการจัดการในระดับปานกลาง สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานนั้น พบว่าปัญหาด้านการจัดการและการเงินมีความรุนแรงในระดับน้อย ส่วนปัญหาด้านการผลิตและการตลาดมีความรุนแรงในระดับปานกลาง

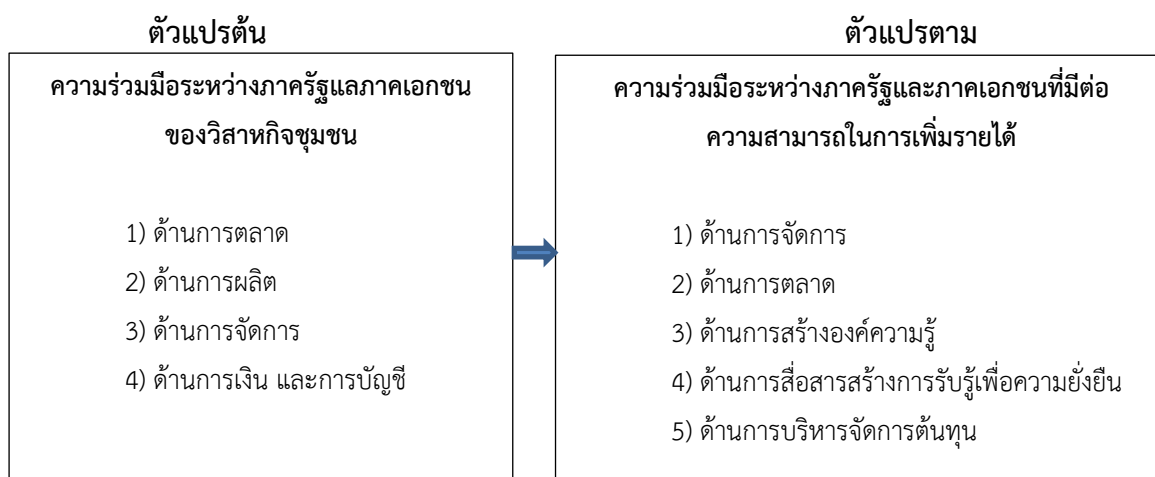
ปัจจุบันเพื่อเสนอรูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคมในการสร้างกลไกการตลาดที่มั่นคงและยั่งยืน การพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการบริการสาธารณะ และการสร้างความเข้มแข็งให้สังคม พบว่ารูปแบบโครงการสานพลังประชารัฐที่อาศัยความร่วมมือจาก 5 ภาคส่วนได้แก่ รัฐ เอกชน วิชาการ ประชาสังคมและประชาชนเป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการลดความเหลื่อมล้ำ พัฒนาคุณภาพคนเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยการขับเคลื่อนผ่านบริษัทประชารัฐรักสามัคคีสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน วิภาภรณ์ ชัยรัตน์ (2560) ศึกษาแบบวิสาหกิจเพื่อสังคมของรัฐบาลกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน และฐายิกา จันทรเทพ (2559) ได้ศึกษาผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และประชารัฐ จากการศึกษาพบว่ายุทธศาสตร์สานพลังประชารัฐเป็นการกระบวนกรการทำงานที่มีกระบวนการทำงานที่มีการบริหารจัดการร่วมกันทั้งภาครัฐ เอกชน วิชาการ ประชาสังคม และประชาชนที่มีความยืดหยุ่นใช้ระบบกึ่งตลาดด้วยการจัดตั้ง “บริษัทประชารัฐสามัคคี จำกัด” (วิสาหกิจชุมชนจังหวัด) และการขับเคลื่อนสนับสนุนด้วยภาคเอกชนเป็นหลักเพื่อร่วมกันพัฒนาสินค้า การบริการ การท่องเที่ยว อีกทั้งยังการจูงใจด้วยการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนฐานรากโดยพัฒนาและสร้าง

ประสิทธิภาพตลอด ต้นทางถึงปลายทางด้วย 5 พันธุ์หลัก ได้แก่ 1) การเข้าถึงปัจจัยการผลิตทั้งด้านทรัพยากร และโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน 2) สร้างองค์ความรู้จากในชุมชนและส่งเสริมความรู้เพื่อสร้างประโยชน์ต่อยอด 3) ช่วยพัฒนาการตลาดแบบบูรณาการตั้งแต่การวิเคราะห์ตลาดไปจนถึงช่องทางการขายใหม่ ๆ 4) การสื่อสารสร้างการรับรู้เพื่อความยั่งยืนเน้นสร้างแรงบันดาลใจและเชื่อมโยงคนในพื้นที่ให้มีความรักและความภาคภูมิใจในสินค้า การบริการของตนเอง 5) ช่วยบริหารจัดการทั้งด้านต้นทุน บัญชีและการบริหารความเสี่ยง ระบบการดำเนินการพัฒนาและสร้างประสิทธิภาพจะใช้กลยุทธ์การขับเคลื่อนผ่านบริษัทประชารัฐรักสามัคคีจำกัดในรูปแบบของ Social Enterprise (SE) หรือวิสาหกิจชุมชนซึ่งมีโครงสร้างการบริหารเป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับประเทศมีบริษัทประชารัฐรักสามัคคี (ประเทศไทย) จำกัด (บริษัท Holding กลาง) ซึ่งขับเคลื่อนพื้นที่ 18 กลุ่มจังหวัด (ตามโครงสร้างของกระทรวงมหาดไทย) มีหน้าที่บริหารจัดการองค์ความรู้ ส่งเสริมการพัฒนาสินค้าและรูปผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ การสร้างตราสินค้าและมาตรฐานการรับรองสินค้าขับเคลื่อนการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าชุมชน สอดคล้องกับ สมชัย ศรีนอก และชวาล ศิริวัฒน์ (2561) ศึกษาเรื่องคนจน 4.0 นวัตกรรมสร้างความจน และแก้ปัญหาความจน พบว่าการแก้ไขปัญหาคือความยากจนเป็นประเด็นสำคัญที่ทุกรัฐบาลได้พยายามแก้ไขมาโดยตลอด แต่ภาวะความยากจนดังกล่าวก็ยังคงอยู่ด้วยเหตุที่ปัญหาความยากจนมีความซับซ้อนเกี่ยวโยงกับหลายหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่เป็นทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การแก้ไขปัญหาก็มีลักษณะต้องเป็นความร่วมมือกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุนี้การแก้ไขปัญหาคือความยากจนจึงต้องมีการปรับกระบวนการทัศน์และการบริหารจัดการรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า “นวัตกรรม”

จากผลงานวิจัย สามารถสรุปการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนในการสร้างกลไกการตลาดที่มั่นคงและยั่งยืน การพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม การบริการสาธารณะ และการสร้างความเข้มแข็งให้สังคมจึงจำเป็นที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และประชาชน เพื่อเป็นรูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และเป็นแนวทางที่จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยกับคนจนให้มีช่องว่างแคบที่สุด ทั้งยังเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในสังคมให้มีรายได้เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในอนาคตได้แบบยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเพิ่มรายได้ของชุมชนด้วยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในวิสาหกิจเพื่อสังคม: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผู้ปลูกปลอดสารพิษ ตำบลบ้านไต้ อำเภอยะยี่ จังหวัดขอนแก่น สามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยได้จากการทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) การสัมภาษณ์เชิงลึก ศึกษาจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ศึกษาเอกสารที่เป็นแหล่งข้อมูล แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ภาครัฐ 1 คน นายเดชา นามโยธา ตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ ผู้รับผิดชอบตำบลบ้านโต้น ภาคเอกชน 1 คน นางสาว จุฬาลักษณ์ จักรคำ ตัวแทนบริษัทเบทาโกร ซึ่งปฏิบัติงานเกี่ยวข้องโดยตรงกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษตำบลบ้านโต้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษตำบลบ้านโต้น 5 คน ได้แก่ 1) นางมณีนรัตน์ คำหนูไทย ประธานกลุ่ม 2) นางสาวศุภลักษณ์ สาตุน เลขากลุ่ม 3) นางสาวราตรี ศรีจิวงษา เจริญฤๅก 4) นางศณิสมร ศรีจันดี ประชาสัมพันธ์ 5) นางสาว ลัดดา เพ็ชรสีเขียว เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม 3 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลส่วนบุคคล (2) คำถามเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษ ตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านการจัดการ ด้านการเงิน (3) ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มรายได้ของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษ ตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย ด้านการจัดการ ด้านการตลาด ด้านการสร้างองค์ความรู้ ด้านการสื่อสารสร้างการรับรู้เพื่อความยั่งยืน ด้านการบริหารจัดการต้นทุนและการบัญชี และผ่านที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและเที่ยงตรงของเครื่องมือ จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการลงพื้นที่สัมภาษณ์ด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานไปยังหน่วยงานราชการ บริษัทเอกชน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผักแปลงใหญ่บ้านโต้น เพื่อขออนุญาตดำเนินการสัมภาษณ์ มีการนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ซึ่งขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้ให้สัมภาษณ์ และขออนุญาตในการบันทึกเสียง แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาร้อยเรียงวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้คำตอบของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้วิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ เพื่อสร้างข้อสรุป และข้อเสนอแนะ

4. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษ ตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านการจัดการด้านการเงิน ผลการศึกษพบว่า

1.1 ด้านการตลาด ภาครัฐและภาคเอกชนมีการวางแผนด้านการตลาด และหาช่องทางการตลาดในการจัดจำหน่ายสินค้าทำให้มีคุณค่าส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างไร

ภาครัฐและภาคเอกชนประสานงานร่วมกัน แจ้งแนวทางปฏิบัติโดยตรงต่อเลขาของกลุ่มให้ทราบว่ามีการโชว์ หรืองานออกบูทเปิดตลาดที่ไหน เมื่อไหร่ มีการวางแผนเตรียมความพร้อมกันทุกครั้งก่อนออกตลาดเพื่อนำสินค้าไปจำหน่าย อาทิ วางแผนในเรื่องชนิดของผักที่กลุ่มต้องเตรียม จำนวนปริมาณกีดกัน เป็นต้น ซึ่งทั้งภาครัฐและภาคเอกชนร่วมกันจัดหาตลาดให้กับกลุ่มภาครัฐส่วนใหญ่จะเป็นการโชว์สินค้า และการออกบูทตลาดผักสดตามงานต่าง ๆ ที่ทางภาครัฐจัดขึ้นและภาคเอกชนเป็นหน้าที่หลักในการหาตลาดโดยศึกษาตลาดและจัดหาตลาดที่จะสามารถซื้อผักได้อย่างต่อเนื่องสินค้าที่จำหน่ายนอกจากจะเป็นผักสดกลุ่มมีการแปรรูปสินค้าผักสด อาทิ ผักกาดดอง ส้มผักกาด เป็นต้น

1.2 ด้านการผลิต ภาครัฐและภาคเอกชนมีการแนะนำให้ความรู้ และการวางแผนในการผลิตอย่างไร

ภาครัฐและภาคเอกชน ประสานงานร่วมกันเข้ามาจัดอบรมให้ความรู้กับสมาชิกกลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันเชื้อโรค หรือแมลงที่เป็นตัวอันตรายต่อการเพาะปลูกพันธุ์ผัก โดยสำนักงานเกษตรที่เป็นกำลังหลักในการให้ความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวพันธ์ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีการประชุมงานปรึกษาหารือวางแผนและประสานงานไปยังหน่วยงานด้านการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นเพื่อเข้ามาให้ความรู้กระบวนการเริ่มต้นตั้งแต่การเพาะปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต ดังนี้ เริ่มต้นศึกษาชนิดพันธุ์ผักให้เหมาะสมกับพื้นที่ของกลุ่ม ในส่วนพื้นที่ทางกรมที่ดินเข้ามาช่วยดูแลรวมถึงการเตรียมหน้าดินปรับดินให้พร้อมเตรียมการเพาะปลูก ขั้นตอนการเริ่มปลูกผักตั้งแต่การโรยเมล็ดพันธุ์ ระยะห่าง ขั้นตอนนี้จะส่งผลให้ไม่เกิดการแย่งพื้นที่ในการเจริญเติบโตของกันและกัน และขั้นตอนการใส่ปุ๋ยต้องเป็นปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพเท่านั้นเพื่อให้ได้ผักที่ปลอดสารพิษโดยไม่ใช้สารเคมีใด ๆ ระหว่างนี้ต้องดูแลรดน้ำทุกวันอย่างน้อย 2 ครั้งต่อวันทำทุกวันจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต การเก็บเกี่ยวส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 2 อาทิตย์ ถึง 1 เดือน ขึ้นกับสายพันธุ์ผักที่ปลูก

ใช้เวลาในการเติบโตนานแค่ไหน อาทิ ผักบั้งจีน เฉลี่ย 15-20 วัน กวางตุ้ง เฉลี่ย 30-35 วัน คะน้า 35-40 วัน จึงเก็บเกี่ยวผลผลิตได้และการเพาะปลูกในรอบต่อไปที่ตรงตามความต้องการของตลาดในแต่ละรอบการจัดซื้อ

1.3 ด้านการจัดการ การบริหารจัดการบทบาทหน้าที่ และการบริหารจัดการด้านทรัพยากรพื้นที่ ดิน อย่างไร

ตามแผนผังโครงสร้างบทบาทหน้าที่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดภัย ดังนี้ ประธานกลุ่ม 1 คน รองประธานกลุ่ม 1 คน ที่ปรึกษากลุ่ม 4 คน เลขานุการ (จัดวาระการประชุมและจัดมีเตอร์น้ำเก็บค่าน้ำ) หลัก 1 คน และผู้ช่วย 1 คน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ 1 คน ฝ่ายเหรียญกษาปณ์ (จ่ายเงินค่าผัก ถือเงิน ถือบัญชี) 2 คน และผู้ตรวจสอบบัญชี เทศบาล 1 คน บริษัทเบทาโกร 1 คน มหาวิทยาลัยขอนแก่น 1 คน ฝ่ายส่งเสริมการปลูก (วางแผนการปลูกติดตามแปลงเกษตร) 3 คน ฝ่ายตรวจสอบคุณภาพผัก QC 6 คน ฝ่ายขนส่งผักหลัก 6 คน และสลับวันเวียนกันกับสมาชิกทั้งหมดรวมกันทั้งหมดจำนวน 44 คน การบริหารจัดการด้านทรัพยากร พื้นที่ดิน น้ำโดยภาครัฐและภาคเอกชนประสานงานร่วมกันทุกภาคส่วน อาทิ สำนักงานเกษตรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลบ้านโต้นเป็นผู้รับผิดชอบจัดสรรหาพื้นที่ในการเพาะปลูกที่เป็นศูนย์กลางดูแลเรื่องแหล่งต้นน้ำและทำน้าบาดาลเพื่อให้กลุ่มได้ใช้น้ำในการเพาะปลูกผักทางกรมที่ดินรับผิดชอบในการดูแลเตรียมดินปรับหน้าดินเพื่อเตรียมพร้อมในการเพาะปลูกผัก

1.4 ด้านการเงิน และการบัญชี ภาครัฐและภาคเอกชน มีการสนับสนุนเงินทุน และการทำบัญชี อย่างไร

สำนักงานเกษตรให้การสนับสนุนเงินทุนเริ่มแรกในการเพาะปลูก อาทิ ซื้อเมล็ดพันธุ์ผัก ภาคเอกชน ร่วมกันกับทางมหาวิทยาลัยขอนแก่นสนับสนุนในเรื่องทุนค่าใช้จ่ายในการไปศึกษาดูงานนอกพื้นที่ และทางกลุ่มจะได้รับเงินจากการส่งสินค้าให้ทางบริษัทในเครือข่าย แต่เงินจะออกหลังจากส่งสินค้า 15 วันในรอบการจัดส่งสินค้า มหาวิทยาลัยขอนแก่นเลยเข้ามาสนับสนุนเงินทุนผ่านรูปแบบคณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 1 หมื่นบาทในช่วงแรก ๆ เรียกว่าทุนสำรองหมุนเวียน การอบรมความรู้ด้านการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย สำนักงานเกษตรและทางมหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้เข้ามาแนะนำให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือนรายรับ-รายจ่าย มีความพอเพียง มีรายจ่ายที่ไม่เกินตัวเนื่องจากรู้บัญชีครัวเรือนรายรับ-รายจ่ายของตนเอง

2. ผลของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มรายได้ของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดภัย ตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย ด้านการจัดการ ด้านการตลาด ด้านการสร้างองค์ความรู้ ด้านการสื่อสารสร้างการรับรู้เพื่อความยั่งยืน ด้านการบริหารจัดการต้นทุนและการบัญชี ผลการศึกษาพบว่า

2.1 ด้านการจัดการ การบูรณาการการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน และการแนะนำให้มีความรู้การวางแผนการผลิต สามารถเพิ่มรายได้ หรือลดต้นทุนให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดภัย ตำบลบ้านโต้นอย่างไร

การบูรณาการร่วมกันทุกภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานเกษตร ภาคเอกชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น เทศบาลบ้านโต้น ถือเป็นแกนนำหลักร่วมกันในการพัฒนาส่งเสริมอาชีพเสริม เพื่อ

ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกลุ่มมีความเข้มแข็ง สังคมเกิดความเข้มแข็ง ทำให้คนในชุมชนและผู้สูงอายุมีกิจกรรมช่วยผ่อนคลาย คนในชุมชนไม่เกิดการว่างงานและลดปัญหาทางสังคมในหลายรูปแบบ อาทิ ลดปัญหาความยากจน ปัญหาครอบครัว ลดการเกิด ปล้น จี้ ชิงทรัพย์ คดโกง หลอกหลวง ต้มตุ๋น ทุจริต รวมถึงการคิดฆ่าตัวตาย เป็นต้น การแนะนำให้มีความรู้ด้านการผลิต ภาครัฐและภาคเอกชนประสานงานร่วมกันมีการจัดอบรมให้ความรู้กับสมาชิกเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันเชื้อโรค หรือแมลงที่เป็นอันตรายต่อการเพาะปลูก เดิมกลุ่มยังขาดความรู้เรื่องการป้องกันเชื้อโรคก่อให้เกิดความเสียหายในการเพาะปลูก ผลผลิตได้รับความเสียหายอย่างมาก อาทิ ผักมีเชื้อราบางชนิดทำให้ผลผลิตเน่าเสียหายเป็นจำนวนมาก ผักบางชนิดถูกแมลงที่เป็นตัวอันตรายทำลาย ก่อให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพของผัก ปัญหาเหล่านี้เป็นสาเหตุที่ทำให้ศักยภาพของผลผลิตลดลง ส่งผลให้ปริมาณของผลผลิตลดลง เพราะถูกทำลายจากพวกเชื้อโรค เกิดการปะปนของวัชพืชในผลผลิต

ปัจจุบันกลุ่มได้นำเอาความรู้ที่ได้รับจากการอบรม ความเสียหายในการเพาะปลูกน้อยลง อาทิ ผักไม่มีเชื้อโรคไม่เกิดเชื้อรา ความเสียหายต่อผักน้อยลงทำให้ศักยภาพของผลผลิตเพิ่มขึ้น การแนะนำให้มีความรู้เกี่ยวกับการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวพันธ์ กลุ่มไม่มีการใช้ยาฆ่าแมลงในการเพาะปลูกและสารเร่งผลผลิตโดยเด็ดขาดเพื่อให้ได้มาตรฐานผักที่ปลอดสารพิษอย่างแท้จริง เดิมกลุ่มใส่ปุ๋ยตามความต้องการของตน ทำให้ผลผลิตออกมาผักไม่ได้คุณภาพ สีของผักไม่สวยงาม ผักช้ำและเหี่ยวเร็วกว่าปกติ และที่สำคัญผักไม่ได้ตามมาตรฐานของตลาด แต่ปัจจุบันได้นำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ในกลุ่มอย่างการทำปุ๋ยหมัก ซึ่งเป็นปุ๋ยทางธรรมชาตินำไปใช้ในการปรับปรุงหน้าดินเป็นการบำรุงหน้าดินทำให้ดินร่วนซุยโดยวิธีธรรมชาติ ช่วยประหยัดและลดปริมาณการซื้อปุ๋ยที่มีราคาแพง นอกจากนั้นปุ๋ยหมักยังช่วยให้ผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้น สีของผักสวยงาม และผลผลิตได้จำนวนมากขึ้น ที่สำคัญส่งผลให้ผักอยู่ได้นานถึง 1 อาทิตย์ และได้มาตรฐานของตลาด เช่น ผู้บริโภคที่ซื้อผักสดไปรวมถึงพ่อค้าแม่ค้าได้รับการตอบรับเหมือนกันว่าเหมือนได้ทานผักสดใหม่ทุกวัน อยู่ได้นานขึ้นและผักยังคงสภาพเดิมสวยงามน่ารับประทานทำให้ปริมาณของผลผลิตเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้กลุ่มจำหน่ายผลผลิตมากขึ้นจากเดิม 2 เท่า การวางแผนในการผลิต ภาครัฐและภาคเอกชนร่วมมือกันโดยมีมหาวิทยาลัยขอนแก่นเข้ามาวางแผนกระบวนการเริ่มตั้งแต่การวางแผนตลอดจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต อาทิ จัดสรรพื้นที่ การเตรียมหน้าดิน ขั้นตอนการโรยเมล็ดพันธุ์ ขั้นตอนการใส่ปุ๋ย การดูแลรดน้ำจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต ทำให้รู้ระยะเวลาในการเพาะปลูกในแต่ละรอบว่าใช้ระยะเวลากี่วัน ซึ่งการวางแผนการเพาะปลูก สามารถรู้ล่วงหน้าได้ว่าระยะของผักชนิดนี้มีเวลาในการปลูกกี่วันผลผลิตถึงโตเต็มที่

เดิมกลุ่มไม่มีการวางแผนต่างคนต่างปลูกตามพื้นที่ของตน ปลูกตามใจตนและการเพาะปลูกแบบเดิมๆ ทำให้เกิดปัญหาผักที่ปลูกไม่ได้เป็นที่ต้องการของตลาดทำให้เสียโอกาสในเรื่องของเงินทุนและเวลา ปัจจุบันสำนักงานเกษตรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลบ้านโพน จัดสรรหาพื้นที่ให้กลุ่มเป็นศูนย์กลางในการเพาะปลูกเป็นการลดต้นทุนในเรื่องของพื้นที่ และภาคเอกชนเข้ามาวางแผนจัดตารางในการเพาะปลูกในแต่ละรอบและทำให้สินค้าตรงตามความต้องการของตลาด ส่งผลให้ไม่ให้เกิดผลผลิตไม่ล้นตลาด

2.2 ด้านการตลาด การวางแผนและการจัดหาช่องทางด้านการตลาดของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนสามารถเพิ่มรายได้ หรือลดต้นทุนให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษ ตำบลบ้านไต้ได้อย่างไร

ภาครัฐและภาคเอกชนร่วมประสานงานแจ้งแนวทางปฏิบัติโดยตรงต่อเลขากลุ่มให้ทราบว่ามีการออกบูธเปิดตลาดที่ไหน เมื่อไหร่ เดิมกลุ่มต่างคนต่างขายเกิดปัญหาผลผลิตซ้ำ ๆ กันหลาย ๆ เจ้าผลผลิตขายไม่ได้ ราคามีการกดราคาเกิดขึ้นแต่ปัจจุบันกลุ่มมีความพร้อมมากขึ้น อาทิ การเตรียมชนิดผัก กลุ่มต้องเตรียมผักชนิดไหน เช่น ผักบุ้ง 5 ต้น ผักคะน้า 5 ต้น ผักหอม 10 ต้น สามารถคาดการณ์ปริมาณสินค้าที่จะออกสู่ตลาดได้ ส่งผลให้ผักไม่ล้นตลาด ชนิดของผักเป็นไปตามความต้องการของตลาด ในส่วนช่องทางด้านตลาด ส่วนใหญ่เป็นการออกบูธตลาดผักสด เดิมขายในตลาดชุมชนขายได้จำนวนน้อย แต่ปัจจุบันได้ทางภาครัฐและภาคเอกชนจัดหาตลาดได้จัดทำข้อตกลงการซื้อขายกับทางบริษัทคิงส์ วิช จำกัด โลตัส ซึ่งถือเป็นเอเยนตรีรายใหญ่ของกลุ่ม ส่งผลให้กลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม 2 เท่า เดิมมีรายได้ต่อเดือนห้าพันบาทปัจจุบันเพิ่มเป็นหนึ่งหมื่นบาทต่อสมาชิกหนึ่งคน ในส่วนของการส่งออกผลผลิต ทางกลุ่มจะวางแผนล่วงหน้าก่อน 1 วัน อาทิ เพื่อให้ทราบว่าทางกลุ่มมีผักชนิดใดบ้างที่พร้อมส่ง ทำให้ผลผลิตออกสู่ตลาดและตรงตามความต้องการของตลาด

2.3 ด้านการสร้างองค์ความรู้ ภาครัฐและภาคเอกชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่ม เพื่อสร้างประโยชน์ ต่อยอดในอนาคตสามารถเพิ่มรายได้ หรือลดต้นทุนให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษตำบลบ้านไต้ได้อย่างไร

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันโดยมีกระบวนการให้คนที่ประสบผลสำเร็จในกลุ่มเป็นแกนนำเป็นตัวอย่างโดยจัดให้เป็นเกษตรต้นแบบ เพื่อที่จะถ่ายทอดความรู้ให้สมาชิกภายในกลุ่ม เดิมกลุ่มไม่มีผู้นำเมื่อพบปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องมีการลองผิดถูกซ้ำ ๆ ทำให้ผลผลิตออกมาไม่มีประสิทธิภาพขาดการพัฒนาต่อยอดไม่มีความมั่นคง ปัจจุบันมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันมีแกนนำที่มีประสบการณ์จริง อาทิ เรื่องการทำปุ๋ยหมักมีวิธีการหมักปุ๋ยที่ทำให้ผลผลิตออกมามีคุณภาพสูงสุด โดยเป็นการลดต้นทุนในการซื้อปุ๋ยจากแหล่งอื่นที่มีราคาแพง โดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มร่วมกันแก้ไขปัญหา ถือเป็นการพัฒนาการต่อยอดให้กลุ่มเกิดความมั่นคงในระยะยาว ถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นต่อไปในอนาคต

2.4 ด้านการสื่อสารสร้างการรับรู้เพื่อความยั่งยืน ภาครัฐและภาคเอกชน การสร้างแรงบันดาลใจให้กลุ่มมีความรักและความภาคภูมิใจในสินค้า/บริการของตนเองสามารถเพิ่มรายได้ หรือลดต้นทุนให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษ ตำบลบ้านไต้ได้อย่างไร

ภาครัฐและภาคเอกชน และมหาวิทยาลัยขอนแก่นลงมติดำเนินการผลักดันการสร้างแบรนด์สินค้า ผักปลอดสารพิษบ้านไต้ เพื่อให้กลุ่มมีแรงบันดาลใจและความภาคภูมิใจร่วมกันโดยมหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นแกนหลักในการออกแบบแบรนด์สินค้าสร้างบรรจุภัณฑ์สามารถสื่อสารและสร้างผลกระทบต่อผู้บริโภคที่ดึงดูดและสร้างการจดจำของตลาด เป็นตัวชี้วัดบอกและสื่อสารรายละเอียดสินค้า การประชาสัมพันธ์แบรนด์สินค้า ผ่านรูปแบบที่เรียกว่าแบรนด์สินค้าผักปลอดสารพิษบ้านไต้ เมื่อบรรจุภัณฑ์ดี ส่งผลให้กลุ่มมีอัตรา

ลักษณะทำให้ลูกค้ารู้แบรนด์สินค้าผักปลอดสารพิษบ้านโต้น ดังนั้นการทำให้แบรนด์สินค้าดูโดดเด่นต่างจากที่อื่นถือเป็นการสร้างจุดแข็งของกลุ่มเป็นการสร้างมูลค่าให้สูงขึ้น ปัจจุบันอยู่ในช่วงของการวางแผน

2.5 ด้านการบริหารจัดการต้นทุน ภาครัฐและภาคเอกชน การบริหารจัดการต้นทุน สามารถเพิ่มรายได้ หรือลดต้นทุน ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษ ตำบลบ้านโต้นอย่างไร

รูปแบบแผนการจัดหาเงินทุนให้กับกลุ่มโดยมีมติร่วมกันจากหน่วยงานภาคีเครือข่ายในการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษ ตำบลบ้านโต้น และขึ้นทะเบียนเป็นแปลงใหญ่ถูกต้องตามกฎหมายเพื่อที่จะได้รับการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลาง เดิมกลุ่มไม่ได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ส่งผลให้ไม่ได้รับงบใด ๆ ทั้งสิ้นจากส่วนกลางเกิดปัญหาเรื่องของต้นทุนในการผลิตทุกอย่าง ปัจจุบันเมื่อมีงบประมาณจากส่วนกลางเข้ามาเพื่อเป็นแหล่งทุน เพื่อนำทุนมาพัฒนาต่อยอดการสร้างกลไกการสนับสนุนความสามารถการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนได้ต่อไปในอนาคต

5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1. สรุปและอภิปรายผล

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษ ตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านการจัดการ ด้านการเงิน และการบัญชีเกิดการบูรณาการของภาคีเครือข่ายที่ร่วมกันส่งเสริมอาชีพเสริมในชุมชน พัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีความสามารถในการดำรงชีวิตให้มีคุณค่า เสริมสร้างขีดความสามารถด้านการผลิต สามารถยกระดับมาตรฐานการผลิต รวมถึงการแปรรูปสินค้า เสริมสร้างศักยภาพด้านการตลาด และการบริหารจัดการ ตลอดจนผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมทำร่วมกัน เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และลดรายจ่ายภายในครัวเรือน ลดปัญหาความยากจน ปัญหาครอบครัวไม่เกิดการว่างงาน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามารถแข่งขันในระบบเศรษฐกิจในอนาคตได้ โดยมีภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นและเชื่อมโยงกับศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในชุมชน ปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชัย ศรีนอก และชวาล ศิริวัฒน์ (2561) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “คนจน 4.0 นวัตกรรมสร้างความจนและแก้ปัญหาความจน” ปัญหาความยากจนมีความซับซ้อนเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกชุมชนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การแก้ไขปัญหาจึงมีลักษณะต้องเป็นความร่วมมือกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุนี้การแก้ไขปัญหาความยากจนจึงต้องมีการปรับกระบวนการบริหารจัดการรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า “นวัตกรรม”

ผลของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ที่มีต่อความสามารถในการเพิ่มรายได้ของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผักปลอดสารพิษ ตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย ด้านการจัดการ ด้านการตลาด ด้านการสร้างองค์ความรู้ ด้านการสื่อสารสร้างการรับรู้เพื่อความยั่งยืน ด้านการบริหารจัดการต้นทุน ส่งผลให้มีการจำหน่ายผลผลิตเพิ่มมากขึ้นจากเดิม 2 เท่า และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม 2 เท่า เดิมที่มีรายได้ต่อเดือนห้าพันบาทปัจจุบันเพิ่มเป็นหนึ่งหมื่นบาทต่อสมาชิกหนึ่งคน ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ วิภาภรณ์ ชัยรัตน์ (2560) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคมของรัฐบาลกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน ยึดแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก คือ “รายได้” ภายใต้การสร้างอาชีพเสริมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นการสร้างกลไกการตลาดที่มั่นคงและยั่งยืน ส่งผลให้เศรษฐกิจฐานรากของประเทศมีความเข้มแข็ง สามารถรองรับสถานการณ์การแข่งขันในทางธุรกิจได้ทุกระดับ ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาในครั้งนี้ ด้านการสร้างองค์ความรู้ เป็นการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้แก่สมาชิกกลุ่มโดยมีแกนนำที่เป็นสมาชิกในกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จถอดถ่ายประสบการณ์จริง อาทิ เรื่องการทำปุ๋ยหมัก มีวิธีการหมักปุ๋ยที่ทำให้ผลผลิตออกมามีคุณภาพสูงสุดควรทำวิธีใด ถือเป็นการลดต้นทุนในการซื้อปุ๋ยจากแหล่งอื่นที่มีราคาสูง ถือเป็นการพัฒนาการต่อยอดให้กลุ่มเกิดความมั่นคงในระยะยาว ถ่ายทอดองค์ความรู้จากฐานสู่ฐาน

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐบาลควรส่งเสริมการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ในส่วนของการผลิตสินค้า รวมถึงการแปรรูปสินค้าให้มีความพร้อมในการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการผลิต หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ เป็นนโยบายที่สามารถนำความรู้มาปรับใช้ในการเพิ่มคุณภาพสินค้าและประสิทธิภาพด้านการผลิตสินค้า และเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

2. ภาครัฐบาลควรส่งเสริมการพัฒนาต่อยอดเพื่อให้ทุกพื้นที่ของประเทศในการส่งเสริมการดำเนินนโยบายแนวทางการปลูกผักแปลงใหญ่หรือแนวทางการทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่ให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ในประเทศและมีแนวทางช่วยเหลือด้านงบประมาณที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อเป็นช่องทางในการเพิ่มรายได้ให้ชุมชนต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ผู้ที่สนใจศึกษาต่อยอดจากการวิจัยในเรื่องนี้ ควรศึกษาด้านการผลิต การแปรรูปสินค้าให้มีคุณภาพ และเป็นที่ต้องการของตลาด ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาแนะนำให้ความรู้ เป็นการสร้างนวัตกรรมและมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าให้มีคุณภาพและเป็นที่ดึงดูดของผู้บริโภค

2. ผู้ที่สนใจศึกษาต่อยอดจากการวิจัยในเรื่องนี้ ควรศึกษาด้านการตลาดแบบออนไลน์ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาบูรณาการร่วมกันเพื่อสร้างภาคีเครือข่าย หาแนวทางร่วมกัน เพื่อจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ เพราะคนส่วนใหญ่เข้าถึงได้ง่าย และเจาะกลุ่มเป้าหมายลูกค้าได้หลากหลายมากขึ้น โดยยึดหลักกระแสความนิยมเป็นสิ่งสำคัญความนิยมของผู้บริโภคเป็นหลัก

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2560-2564. กรุงเทพฯ: [ม.ป.พ.]
- ฐายิกา จันท์เทพ. (2559). การศึกษาผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และประชารัฐ. การค้นคว้าอิสระหลักสูตร รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ) สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหารคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณภา จิตินานนท์. (2556). รูปแบบการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน หมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผา มอญโบราณ เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ,8(1),67.
- วันชัย ศิริชนะ.(2559). เจาะแนวคิดของ โมเดลธุรกิจ ‘Social Enterprise’ ทำอย่างไร ถึงจะประสบผลสำเร็จแบบยั่งยืน. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2563, จาก <https://www.marketingoops.com/news/biz-news/singha-park-social-enterprise/>
- วิภาภรณ์ ชัยรัตน์. (2560). รูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคมของรัฐบาลกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 27 ตุลาคม 2563, จาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2559-2560/wpa_8229.html
- สมชัย ศรีนอก และ ชาวาล ศิริวัฒน์. (2561). คนจน 4.0 : นวัตกรรมสร้างความจนและแก้ปัญหาความจน. วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 5 (ฉบับพิเศษ), 83.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ.(2555). การร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2563, จาก <http://www.ppp.sepo.go.th/contents/4>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2563, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422